

Osmanlı Devleti'nde İlk Tren Sabotajı:**Sinekli Hadisesi ve Anastaş Çetesi**

Selahattin Satılmış*

ORCID: 0000-0002-2282-9421

Öz

19. yüzyılın son çeyreğinde, bazı sosyal ve ekonomik sebeplerden ötürü Anadolu ve Rumeli'nin birçok yerinde eşkıyalık faaliyetleri görülmektedir. 17 ve 18. yüzyıllardakilerle kıyaslanamayacak derecede küçük olan bu dönemdeki eşkıyalık faaliyetleri genellikle yol kesmek ya da köylüleri haraca bağlamak suretiyle bir nevi soygunculuk şeklinde gerçekleşmekteydi. Bu türden çetelerden birisi de arşiv belgeleri ve dönemin gazetelerinde “meşhur şaki” olarak anılan Yunan tebaasından Anastaş'ın liderliğinde faaliyet göstermekteydi. Birçok defa adam kaçırmak suretiyle ismini duyuran Anastaş'ı daha da meşhur eden olay, 1891 yılının ortalarında Sirkeci'den Berlin'e giden bir treni durdurarak yolcuları soyması, özellikle de Alman yolculardan birkaçını yüklü bir miktarda fidye almak amacıyla dağa kaldırmasıydı. Kaçırılanların Prusya vatandaşı olması olaya uluslararası boyut kazandırmış ve bu nedenle tutsakların zarar görmeden kurtarılması daha büyük bir öneme haiz olmuştur. Çalışmada, arşiv belgeleri ve dönemin basınından elde edilen veriler ışığında Anastaş çetesinin tren sabotajını nasıl gerçekleştirdiği, Alman tutsakları dağa kaçırması ve bu sırada yaşanan olaylar, Osmanlı hükümeti ile Alman Elçiliğinin tutsakları kurtarma çabası, fidyenin teslim edilme süreci ve sonrasında Anastaş'ın Bulgaristan'a kaçışı ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eşkıyalık, Anastaş Çetesi, Asayiş, Kırklareli, Osmanlı Devleti, Alman Tutsaklar

Gönderme Tarihi: 17/02/2019**Kabul Tarihi:22/03/2019**

* Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, E-Posta:selahattin@aksaray.edu.tr

The First Train Sabotage in the Ottoman Empire: Sinekli Affair and Anastaş Gang

Selahattin Satılmış

ORCID: 0000-0002-2282-9421

Abstract

In the last quarter of the 19th century, banditry activities were observed in many parts of Anatolia and Rumelia due to several social and economic reasons. The banditry doings during this term usually formed of robbery by cutting the roads or collecting extortions from peasants which were incomparably smaller than banditries in the 17th and 18th century. One of such bands were under the leadership of 'Anastaş', one of the Greek subjects, who referred to as "famous bandit" in the archival documents and newspapers of that time. Anastaş, who made a name for himself by abducting people many times got more recognition with this case. He stopped a train going from Sirkeci to Berlin in the middle of 1891, robbed the passengers and abducted German passengers in order to receive a large amount of ransom. The fact that the captives were Prussian citizens gave an international context to the incident, therefore, it came to great importance to get the captives free without any harm. In this work, how bandits performed the train sabotage, how Anastaş took the German captives to mountains and what happened in that time, the efforts of the Ottoman government and the German Embassy to rescue the captives, the delivery of ransom, the escape of Anastaş to Bulgaria were discussed in details by the light of archival documents and the data gathered from the press of the period.

Keywords: Banditry, Anastaş Gang, Public Security, Kırklareli, Ottoman State, German Captive

Received Date: 17/02/2019

Accepted Date: 22/03/2019

Первый Железнодорожный саботаж в Османской Империи:Происшествие Синекли и Банда

Резюме

В последней четверти XIX века, в связи с некоторыми социальными и экономическими причинами, во многих местностях Анатолии и Румелии наблюдались разбойнические действия. Разбойнические действия по сравнению с XVII и XVIII веками происходили реже, в основном это были грабежи на дорогах или выплата дани жителями деревни. Одна из этих банд упоминается в архивных данных и периодических газетах как «Знаменитый Шеки», которая вела свою деятельность под предводительством грека Капитана Анастаса. Анастас, имя которого стало известным благодаря многочисленным попыткам кражи людей, одно событие, сделавшее его имя еще популярнее, случилось в середине 1891 года, когда он остановил поезд, держащий путь из Сиркеджи в Берлин, с целью ограбить пассажиров, также он отправил нескольких немцев в горы, чтобы получить крупный выкуп. Событие приняло международный оборот благодаря тому, что одним из похищенных оказался гражданин Пруссии, и вследствие этого еще большее значение приобрело то, что все взятые в плен люди были спасены без каких-либо увечий. В свете архивных данных и информации, полученных о начале этого периода, в данной работе было более подробно изучено то, как проводился железнодорожный саботаж банды Анастаса, взятие в плен немецких граждан и события, случившиеся на протяжении этого времени, попытки спасения пленных со стороны Османского правления и Немецкого Посольства, процесс передачи выкупа и побег Анастаса в Болгарию.

Ключевые слова: Разбойничество, Банда Анастаса, Полиция, Кыркларели, Османская Империя, Немецкие Пленные.

Получено: 17/02/2019

Принято: 20/03/2019

Giriş

Sözlükte bedbaht, talihsiz ve âsi gibi manalara gelen şaki kelimesinin çoğulu olan eşkıya, Türkçe 'de farklı bir anlam kazanarak, “yol kesen, haydut, harâmi” manalarına gelen muhârib kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır.² Daha geniş bir ifadeyle eşkıyalar, şiddet kullanarak başkalarına saldıran, onları soymak, yaralamak, öldürmek ya da farklı şekillerde zarar vermek kaydıyla toplum düzeni ve güvenliğini ihlal eden kişilerdir.³ Dinen büyük günahlar arasında yer alan, hukuken de büyük suçlar arasında sayılan eşkıyalık, toplumun huzur ve emniyeti aleyhine işlenmiş bir suç olduğundan şahıs ve mal aleyhine işlenen hırsızlık, gasp, yaralama gibi bireysel suçlara oranla daha ağır bir ceza kapsamında değerlendirilmiştir.⁴ Eşkıyalığı “bagy” yani isyandan ayıran fark ise mevcut yönetimi yıkmak amacı taşımamasıdır.⁵

Eşkıyalık, merkezi otoritenin zayıfladığı ve ekonomik kriz zamanlarında yoksullaşmanın arttığı dönemlerde yaygınlaşma eğilimi göstermiştir. Eşkıyalar, genellikle uzak ve erişilmez bölgeler olan dağlar, yolsuz düzlükler, bataklık bölgeler, ormanlık alanlar, derelerle dolu nehir ağızları gibi bölgelerde boy göstererek, ticaret yolları ile belli başlı anayollara baskınlar düzenlemişlerdir.⁶

İnsanlığın tarihi kadar eski olan eşkıyalık faaliyetleri, Osmanlı Devleti'nin her döneminde görülmekle birlikte 16. yüzyılın sonlarında başlayan Celali isyanlarıyla yoğunluk kazanmıştır. Sosyo-ekonomik açıdan önemli derecede zarara yol açan bu büyük eşkıyalık faaliyetleri 18. yüzyılın ikinci yarısına kadar azalarak devam etmiştir. 18. yüzyıldan itibaren mütesellim, voyvoda ve ayanların da sık sık isyan ederek eşkıyalık faaliyetinde buldukları görülmekteydi. Bu grupların isyanı henüz merkezi otoritenin tam olarak sağlanamadığı 19. yüzyılın ilk çeyreğinde de sürmüştür. 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında isyanları görülen bir diğer kesim, Balkanlar'da ve Anadolu'da faaliyet gösteren dağlı eşkıyalar idi.⁷ Ayrıca 19. yüzyılın

² Ali Bardakoğlu, “Eşkîya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 11: 46, İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

³ Eric J. Hobsbawn, *Eşkîyalar*, Agora Yayınları, çev. Osman Akinhay, İstanbul, 2011, 25.

⁴ Bardakoğlu, “Eşkîya”, 463.

⁵ Süleyman Demirci ve Hakan Arslan, *Osmanlı Türkiyesi'nde Eşkîya, Devlet ve Siyaset*, İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2012, 122-123.

⁶ Hobsbawn, *Eşkîyalar*, 32-34.

⁷ Ayhan Ürkündağ, “Uşaklı Bir Eşkîya: Acemoğlu Ahmet”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, sy. 2 (2015): 49-65; Osman Köse, “19. Yüzyıl Başlarında Kocaili Sancağında Eşkîyalık”, *Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, Ed. Haluk Selvi-M.B. Çelik, Kocaeli

ilk çeyreğinde nadir de olsa, Atçalı Kel Mehmed gibi, halk tarafından benimsenen ve onları sömüren ya da baskı altında tutan memurlar ile yöneticilerin düşmanı olan sosyal eşkıya⁸ gruplarının isyanlarına rastlanmaktaydı.⁹

II. Mahmut döneminde merkezi otoritenin sağlanmasıyla birlikte daha çok soygun amaçlı faaliyet gösteren eşkıya çetelerine rastlanılır olmuştur. Bu bağlamda eski dönemlerde olduğu gibi 19. yüzyıl boyunca aşiret mensupları arasında hırsızlık ve yol kesicilik türünden eşkıyalık faaliyetleri çok sık bir şekilde kendini göstermekteydi.¹⁰ Eldeki veriler, Osmanlı Devleti'nde eşkıyalığın milliyetinin ve dininin olmadığını; Türk, Çerkez, Kürt, Arap gibi Müslüman eşkıyaların yanı sıra Rum, Ermeni ve Sırp gibi Hıristiyan eşkıyaların da yoğun bir faaliyet içerisinde olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra birbirinden farklı sosyal grupların eşkıyalık faaliyetlerine giriştikleri görülmektedir. Özellikle askerî başarısızlıkların bir sonucu olarak, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kırım, Kafkasya ve Balkanlar'dan Anadolu'ya göç eden çok sayıdaki muhacir içinden de eşkıyalara katılanlar olmaktadır. Daha çok soygun, adam kaçırmaya vs. yoluyla para kazanmaya çalışan bu tür çetelerinin eleman sayısı çok fazla değildi; ancak onlu, yirmili rakamlarla telaffuz edilebilirdi. Yüzyılın son çeyreğinde arşiv belgelerinde “meşhur şaki” olarak anılan ve güvenlik güçlerince takip edilmelerine

Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kocaeli, 2015: 585-597; Necmettin Aygün, “Gümölcine Ayânı Tokadıcılık Süleyman 1761(?) -1804”, *Bellekten*, LXXIV, sy. 271 (2010): 706-767; Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Âyânlık*, TTK Yayınları, Ankara, 1994; Ahmet Köç, “Ankara’da Eşkıya Tarafından Gerçekleştirilen Vakıf Gayrimenkullerinin Tahribatı Hakkında Bazı Görüşler”, *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 3, sy. 4 (2017): 61-79; Fahrettin Tızlak, “XIII. Yüzyılın İkinci Yarısı ile XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yukarı Fırat Havzasında Eşkıyalık Hareketleri”, *Bellekten*, LVII, sy. 220 (1993): 751-780; Eyyub Şimşek, “Merkezi Otorite Karşısında Bir Dağlı Eşkıyası: Deli Kadri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 44 (2018): 269-287.

⁸ Sosyal eşkıya, devlet tarafından suçlu görülmesine rağmen halk tarafından benimsenen, yardım edilen ve kahraman olarak görülen eşkıyalardır. Halkın gözünde adaletin savunucuları olarak görülen bu tür kişiler, eşkıyalığa bir suç işleyerek değil, adaletsizliğe kurban gittikleri için başlamaktaydılar. Nefsi müdafaa ya da açıktan intikam alma halleri dışında hiçbir zaman kimseyi öldürmeyen sosyal eşkıya, zenginlerden alıp fakirlere vermekteydiler. Hobsbawm, *Eşkıyalar*, 62-63.

⁹ M. Çağatay Uluçay, *Atçalı Kel Mehmet*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2013, 14-17.

¹⁰ Metin Hülagu, “Kayseri ve Çevresinde Kuzugündenli Aşireti ve Eşkıyalık Olayları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 15 (2003): 37-44; Mehmet Karataş, “18. ve 19. Yüzyıllarda Diyarbakır ve Çevresinde Bazı Eşkıyalık Hareketlerine Karşı Osmanlı Devleti'nin Aldığı Tedbirler”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, sy. 63 (2017): 1287; Hakan Asan, “Devlet, Aşiret ve Eşkıya Bağlamında Osmanlı Muhacir İskân Siyaseti (1860-1914)”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, sy. 3 (2016): 34-61; Faruk Söylemez, “XVIII. Yüzyıl Başlarından XIX. Yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 22 (2007): 69-85; Songül Çolak, “1840 ve 1844 Sayımında Amasya Gelingiras’a İskân Edilen Aşiretler (Şeyh Bezenli ve Cihanbegli)”, *III. Uluslararası Geçmişten Günümüze Merzifon ve Amasya Yöresi Sempozyumu*, (2015): 111-130.

rağmen uzun süre yakalanamayan Mehmed Pehlivan¹¹, Deveci Ali, Lefter gibi kişilerin liderlik ettiği birçok ünlü eşkıya çetesi bulunmaktaydı. Bu bağlamda değerlendirilecek bir başka önemli eşkıya grubu ise genellikle Rumeli’de faaliyet gösteren Anastaş liderliğindeki çeteydi.¹²

Yaşandığı sırada Osmanlı’da önemli bir gündem konusu olan Sinekli hadisesi hakkında en önemli kaynak arşiv belgeleridir. Arşiv belgeleri içinde resmi yazışmaların yanı sıra çete liderinin yazdığı mektup, demiryolu memurlarından Yoğni Weiser (Vayzer)’in olayın tanıklarına dayanarak Filibe Demiryolu İstasyonu’na gönderdiği yazının tercümesi, aşağıda verilen fotoğraf, olayla ilgili bazı gazete küpürleri ve bunların çevirileri gibi çok önemli kayıtlar da bulunmaktadır. Tren baskınına ve esirlerinin kurtarılmasına dönemin basını da büyük ilgi duymuş; incelediklerimiz arasından *The Levant Herald*, *Sabah* ve *Tercüman-ı Hakikât* gazetelerinin gelişmeleri yakından takip ettikleri görülmüştür.¹³

1891’de yaşanan Sinekli hadisesiyle eşkıyalar Osmanlı Devleti’nde demiryollarında ilk defa bir treni durdurarak soygun gerçekleştirmiş ve fidye almak için bazı yolcuları kaçırmışlardır.¹⁴ Sinekli hadisesinden önce benzer olaylar Avrupa’nın bazı ülkelerinde de meydana gelmiştir. Bundan birkaç yıl önce Macaristan’da ve İspanya’da eşkıyalar treni durdurarak yolcuları soymuşlardır. Hatta İspanya’da bu türden eşkıyalık faaliyetleri üç defa tekrarlamıştır. Bu tür olayların sık bir şekilde yaşandığı başka bir ülke ise İtalya idi ki; eşkıyalar Brindisi ile Ancona arasında, Sicilya’da ve Cenova hattı üzerinde trenleri durdurmaya cesaret etmişlerdir.¹⁵

Arşiv belgeleri ve gazeteler çete reisi Anastaş’tan “eşkıya-yı meşhureden Anastaş Kaptan” ya da “Atnaş Kaptan” olarak bahsetmektedir. Diğer bir ifadeyle çete reisi Anastaş Sinekli hadisesini gerçekleştirdiği tarihten önce ün kazanmış nâmlı bir eşkıya idi; birçok defa büyük soygunlar gerçekleştirerek ismini duyurmuştu. Anastaş’a kaptan denilmesi ise yaşadığı coğrafyayı da dikkate alarak muhtemelen kendisinin daha

¹¹ Mehmed Pehlivan’ın eşkıyalık faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Selahattin Satılmış, “İstanbul’un Yakın Çevresinde Bir Eşkıyalık Faaliyeti: Meşhur Şaki Mehmet Pehlivan ve Çetesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, sy. 54 (2017): 350-364.

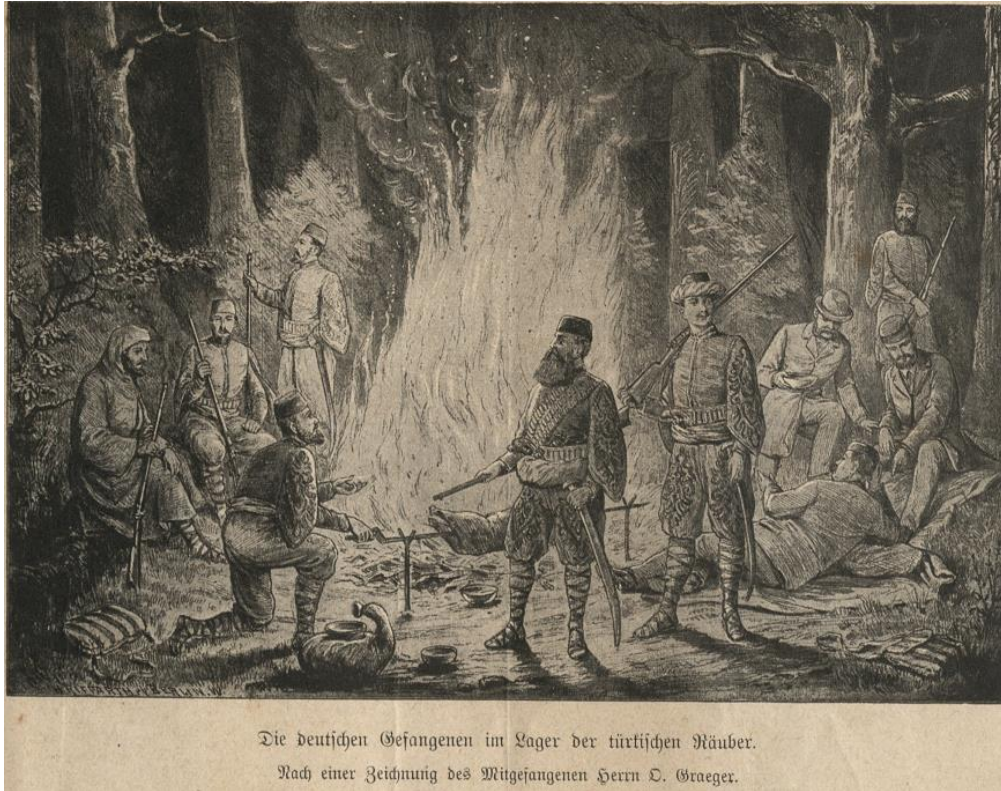
¹² Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), A.MKT. MHM., 614/7; 17 CA 1313; A.MKT. MHM., 621/13, 14 R 1316; BEO., 45/3307, 11 M 1310; BEO., 184/13767, 29 L 1310; A. AMD., 34/22, 15 S 1268; A.MKT.MHM., 54/8, 27 CA 1269; C.AS., 541/22641, 29 S 1222; BEO., 831/62286, 16 RA 1314; A.DVN., 134/52, 27 M 1275; BEO., 462/34605, 22 S 1312; DH. MKT., 1429/86, 14 L 1304; İ.DH., 884/70468, 4 B 1300.

¹³ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309; *The Levant Herald*, Vol XI, Sayı (sy.) 22, 8.6.1891.

¹⁴ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

¹⁵ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3865, 26 L 1308.

önce denizcilik mesleğiyle uğraşmasından kaynaklanmaktaydı.¹⁶ Yunanistan tebaasından¹⁷ ve kumral sakallı¹⁸ olduğu bilinmekle birlikte Anastaş'ın ailesi, doğum yeri, yaşı, fiziksel özellikleri vs. bilgilere ulaşılamamıştır. Bununla birlikte fidye almak amacıyla kaçırdığı Almanlardan birisinin anlatımına göre çizilen aşağıdaki resim Anastaş hakkında fikir vermektedir. Bu resimdeki tasvirde 50-55 yaşlarında olduğunu tahmin ettiğimiz Anastaş'ın orta boylu, uzun bıyıklı ve uzun sakallı olduğu, saç, sakal ve bıyıklarına kır düşmesine rağmen dinç bir vücuda sahip olduğu görülmektedir.¹⁹

Orman İçerisindeki Bir Eşkîya Kampında Haydutlar ve Alman Esirleri (Tutsaklardan Mösyö Graeger'in Anlatımına Göre Bir Çizim: BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309).

Resimdeki Almanca yazıda “Türk eşkıyalar” yazmaktadır. Oysa Anastaş başta olmak üzere çete mensupları Yunan kökenlidir. Diğerleri bilinmemekle birlikte Anastaş Yunan tebaasındandır. Bununla birlikte Anastaş çetesinin yatakları²⁰ arasında az da olsa

¹⁶ BOA, BEO., 462/34605, 22 S 1312; BEO, 509/38133, 4 CA 1312; BEO., 539/40366, 24 C 1312; HR.TO., 177/130, 31.8.1891; *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891; *Tercüman-ı Hakikât*, 3864, 25 L 1308.

¹⁷ BOA, HR.H., 689/6, 25.12.1886.

¹⁸ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308.

¹⁹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

²⁰ Yatak: eşkıyaları ve hırsızları gizli bir şekilde saklayan, onlara yardım edenler. Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Haz. Raşit Gündoğdu vd., İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2014, 1193.

Müslümanlar da bulunmaktadır.²¹ Resimde çete reisi Anastaş'ın elinde pala bulunmakta ve göğsünde üç sıra martini henry tüfeğine ait fişekler asılı durmaktadır. Eşkîyalardan üçü etrafı gözlemektedir. Eşkîyalardan birisinin ise büyük bir ateşte bir kuzu püryanı çevirmesi dikkat çekmektedir.²²

Anastaş tarafından tutsak edilenlerden Mösyö Oscar Graeger, kendisinin Osmanlı coğrafyasında görmüş olduğu insaniyetten memnun kaldığını, Kırklareli'deki tanıdığı muteber bir kişiye Berlin'den gönderdiği mektupta ifade etmiştir. Oscar Graeger'in gönderdikleri arasında mektubun yanı sıra Anastaş'ın fidye almak amacıyla esir olarak tuttuğu üç Alman ile yedi eşkıyayı tasvir eden, muhafaza içerisine konulmuş, yukarıdaki çok değerli resim de bulunmaktaydı. Bir ihtimal bu resim Anastaş ve çetesini takip eden Osmanlı yetkililerine gönderilmişti. Eşkîyaların eşkâllerinin verilmesi belki de onların yakalanmasını kolaylaştıracaktı. Öyle ki Kırklareli'de mektup ve resmi elinde bulunduran kişi, bir muhbir aracılığıyla bunları eşkıyanın takibiyle görevli üst düzey memurlardan Seribriktar Hasan Efendi'ye götürmesini istemişti.²³

Anastaş'ın Eşkîyalığa Başlaması, Yakalanışı ve Serbest Kalışı

Anastaş eşkıyalığa 1880'li yılların başlarında Bursa taraflarında Polode ve Maltaz ve isimli eşkıyaların çetesinde başlamış, onlarla iki sene kadar birlikte gezdikten sonra kendi çetesini kurmuştur. Bir ara Tekirdağ taraflarına geçerek çete lideri Kaptan Espero ile birleşmişse de 1880'li yılların ortalarında ondan da ayrılmıştır. Daha sonra birkaç arkadaşıyla birlikte Çatalca sancağında bulunan Budime köyüne giderek, muhtar Todoraki'nin evinde bir hafta kadar saklanmışlardır. Ardından üstlerindeki silah, elbise ve bazı eşyalarını Budime köyünde bırakarak Todoraki'nin rehberliğinde İstanbul'a gitmişlerdir. Anastaş ve arkadaşlarının Todoraki'nin evinde saklandıklarının ihbar edilmesiyle bahsi geçen ev basılmış; kendileri İstanbul'da olan eşkıyaların silah ve eşyaları jandarmalar tarafından ele geçirilmiştir. Bir müddet sonra evine geldiği bilgisinin haber alınmasıyla eşkıyaya yataklık eden Todoraki tutuklanmış, onun itiraf etmesiyle de Anastaş ile arkadaşları Selanikli Yani, Kırako ve Küçük Yani isimli eşkıyalar İstanbul'da ele geçirilerek²⁴ Çatalca Hapishanesine konulmuşlardır.²⁵

²¹ BOA, HR.H., 689/6, 25.12.1886.

²² BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

²³ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

²⁴ BOA, DH.MKT., 239/9, 16 ZA 1311.

²⁵ BOA, BEO., 45/3307, 11 M 1310.

13 Şubat 1886 tarihinde tutuklanmış olan Anastaş ve üç arkadaşı haklarında gerekli tetkikat yapılmak üzere Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli'ne götürülmüş ancak suç unsuru olan herhangi bir fiilleri açığa çıkarılamamıştır. Bunun neticesinde onları yargılayan Çatalca'daki mahkeme, Todoraki'nin evinde kendilerinin ve eşyalarının saklanması gibi delilleri de dikkate almayarak, 6 Ocak 1887 tarihinde beraatlerine karar vermiştir.²⁶

Çete reisi Anastaş, Sinekli hadisesi sırasında yazdığı mektubunda Çatalca'da yattığı hapsi ve çektiği sıkıntıları da hatırlatmaktaydı. Anastaş Çatalca mutasarrıfının “*en küçük bir kabahati dahi olmadan kendisini sebepsiz yere 15 ay hapse kapattığından, 50 Türk köyünü gezdirdiğinden ve çeşitli masraflar yaptırdığından bahisle bir fakir olarak kendisine yazık ettiğini, geçinecek parası kalmadığını, oysa tembel olmadığını, fakir ise de namuslu olduğunu*” yazmış ve mektubunu “*Yalancı çıkar isem kendi kendimi öldürürüm*” cümlesiyle bitirmişti. Anastaş, Çatalca mutasarrıfına kızgınlığını, “*bu paraları (200 bin franklık fidyeyi kastederek) Frenkler vasıtasıyla kabul etmem, Çatalca mutasarrıfı elinden isterim*” diyerek, ifade etmişti.²⁷

Çatalca mutasarrıfının Anastaş'a köyleri gezdirmesi, hakkında iddia edilen suç ortaya çıkarmak amacıyla yapılan rutin bir incelemeden ibaretti. Diğer taraftan mahkeme Anastaş'ın suçsuzluğuna kanaat getirerek onu beraat ettirmişti.²⁸ Anastaş'ın uzun süre hapiste kalması ise onun söylediklerinin tersine, Çatalca mutasarrıfından değil, tebaası olduğu Yunanistan hükümetinden kaynaklanmaktaydı. Çünkü kapitülasyonlar gereği başka devletlerin tebaasından birisinin Osmanlı mahkemelerinde yargılanması aşamasında ilgili devletin elçisi bir tercüman görevlendirmeliydi.²⁹ Buna binaen Anastaş'ın sorgusu ve yargılanması sırasında bulundurulmak üzere bir tercümanın gönderilmesi Yunan kanunlarından istenmiş ve iki defa ihtar kılınmış olmasına rağmen karşı taraftan cevap dahi alınamamıştı.³⁰ Hatta bundan dolayı Anastaş ve arkadaşlarının uzun süre hapiste kalmaları, Osmanlı adliye nazırı tarafından “kanunlara ve adalete aykırı” görülmüş ve 16 Aralık 1886 tarihinde tercüman görevlendirilmesi için Yunanistan Elçiliğine yeni bir müracaatta bulunulmuştu.³¹

²⁶ BOA, DH.MKT., 239/9, 16 ZA 1311.

²⁷ BOA, İ.DH., 1229/96268, 29 L 1308.

²⁸ BOA, DH.MKT., 239/9, 16 ZA 1311.

²⁹ Ekrem Buğra Ekinci, *Osmanlı Mahkemeleri*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul, 2017, 139.

³⁰ BOA, HR.H., 689/6, 25.12.1886.

³¹ BOA, HR.TH., 68/65, 16.12.1886; HR.H., 689/6, 25.12.1886.

Ocak 1887’de serbest kalan Anastaş, Selanikli Yani ile birlikte İstanbul’a giderek çetesine Darıcalı Vasilaki ve Darıcalı Dimitri isminde iki kişiyi daha katmıştı. Ardından silahlı olarak Todoraki ile birleşmek üzere yeniden Budime köyüne gitmişse de onun İstanbul’da bulunması nedeniyle amacına ulaşamamıştı. Birkaç ay sonra Vasilaki ve Dimitri’nin kendisinden ayrılmasıyla Anastaş diğer arkadaşlarına yeniden ulaşarak eşkıyalık faaliyetlerine devam etmişti. Bu bağlamda Anastaş ve çetesinin Sinekli hadisesi öncesinde ses getiren en önemli iki faaliyeti, Kırklareli’ne bağlı Vize kazasının Yenice köyünden Yorgi oğlu Yani’nin oğlunu ve bundan iki sene sonra Silivri kazasında bulunan bir çeltik çiftliğinin sahibi olan Salih Bey ile burada çalışan Ahmet Efendi’yi kaçırmakla yükü miktarlarda fidye almasıydı.³² Özellikle ikinci olay çok daha büyük ses getirmiş hatta Avrupa gazetelerine de yansımıştı. Avrupa basını hem olayın gerçekleşmesi ve hem de faillerinin yakalanamaması nedeniyle Osmanlı Devleti’ni acz içerisinde göstermeye ve ülkede asayişin ortadan kalktığını vurgulamaya çalışmışlardı.³³

Sinekli Hadisesinin Gerçekleşmesi

Olay, 31 Mayıs 1891 Pazar gecesi saat 23.38’de gerçekleşmiştir. Anastaş çetesi, Sinekli’nin 7 km batısında, Çerkezköy’ün 14 km doğusunda bulunan noktada demiryolu raylarını bozarak, İstanbul Sirkeci’den hareket eden treni durdurmuştur. Bu nokta, İstanbul-Berlin arasındaki demiryolu hattının Sirkeci’den itibaren 116. kilometresinde bulunmaktaydı.³⁴ Sinekli hadisesini gerçekleştiren eşkıyalar, resimde görüldüğü gibi, yedi kişiydiler. Hepsi tepeden tırnağa silahlı olan haydutların³⁵ her birinde martini henry tüfekler ve iki revolver bulunmakta, bellerinde uzunca kamaları ve onun yanında da bıçakları asılı durmaktaydı.³⁶ Eşkiya reisi siyah bir takma sakal ile kendi kumral sakalını kamufle ederken, çetenin diğer mensupları yüzlerini siyaha boyamışlardı.³⁷

³² BOA, DH.MKT., 239/9, 16 ZA 1311.

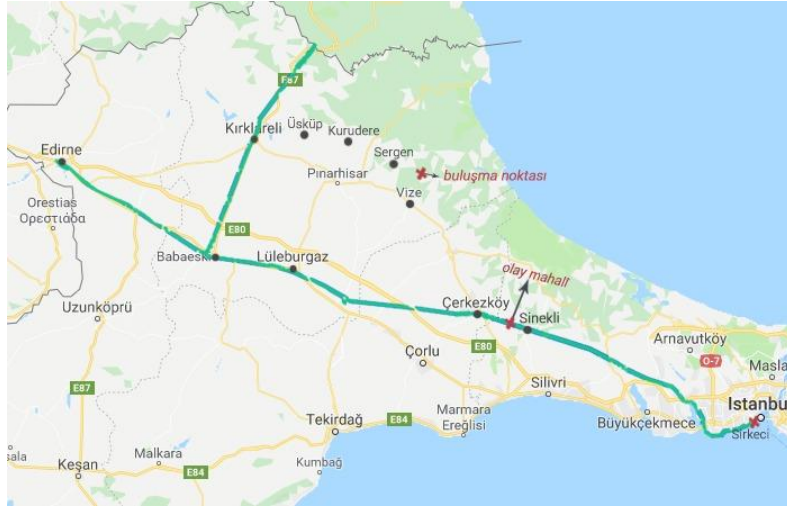
³³ BOA, Y.PRK.TKM., 22/18, 22 M 1309.

³⁴ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

³⁵ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

³⁶ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

³⁷ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308.

Harita: Sinekli hadisesinin yaşandığı yer ve fidyenin ulaştırıldığı güzergâh (Hazırlayan: Havana Erol)

Bu büyük soygunun planını daha önce yaptıkları anlaşılan Anastaş ve çetesi, olayın yaşandığı gün, 31 Mayıs 1891 tarihinde, ilk olarak Sinekli tren istasyonunun 7 km batısındaki bekçi kulübesinin etrafını çevirerek oradaki iki bekçiyi etkisiz hale getirmiş; onların ağızlarını kapatıp, ellerini bağlayarak kendi kulübelerine hapsedmiştir. Bu sırada çete akşam evlerine dönmekte ve oradan geçmekte olan 17 işçiyi de tutsak etmiştir. Ardından Kaptan Anastaş bu tutsakların kemerlerinden birbirlerine bağlanmasını emretmiş ve sonuncusunu da bizzat kendisi bağlamıştır. Birbirlerine bağlanan işçiler de bekçilerin hapsedildiği kulübeye konulmuştur. Eşkıyalar onlara ses çıkarmamalarını tembih ederek, aksi takdirde öldürülecekleri tehdidinde bulunmuşlardır.³⁸ Eşkıyaların bu işçi grubunu hapsederek, gerçekleştirmeyi planladıkları olayın ortaya çıkmasını engellemeye çalıştıkları tahmin edilebilir.

Sıra, Sirkeci'den yola çıkan trenin durdurulmasına gelmişti. Bu amaçla eşkıyalar belirledikleri noktada demiryolu raylarının bozulmasını planlamışlardı. Bu işi eşkıyalar değil, çete reisi Anastaş'ın emriyle, ilk tutsaklar olan demiryolu bekçileri üstlenmek zorunda kalmışlardır. Bekçilerin raylardan birkaçını çıkarmalarının akabinde eşkıyalar demiryolu hattından biraz geri çekilerek, buradan geçecek treni beklemeye başladılar.³⁹ Beklenen, her zaman oradan geçen 4 numaralı trendi. Bir adet yataklı vagon, iki adet yük vagonu, bir adet birinci sınıf, iki adet ikinci sınıf ve iki adet üçüncü sınıf yolcu vagonundan oluşmaktaydı. Birinci ve ikinci sınıf vagonlarda toplam 25 yolcu bulunurken, yataklı vagonunda da bir miktar yolcu seyahat etmekteydi. Tren, Sirkeci İstasyonu'ndan 31 Mayıs akşamı saat 20.15'te ayrılmış ve eşkıyaların beklediği 116.

³⁸ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

³⁹ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308; *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

kilometreye gece saat 23.38'de ulaşmıştı.⁴⁰ Bu esnada hava çok karanlıktı. Rayların tahrip edildiği noktaya gelindiğinde lokomotif raylardan çıktı. Ardından da iki yük vagonu ile üçüncü sınıf yolcu vagonlarından birisi hattan çıkarak devrildi. Bu sabotaj, trendeki yolculara büyük bir korku yaşatmışsa da içinde yolcuların bulunduğu vagonların hiç birinin raydan çıkmaması neticesinde yaralanan olmadı.⁴¹

Sabotaj neticesinde yaşanan kazanın hemen akabinde eşkıyalar, yolculara hareket etme imkânı vermeden, seri bir şekilde havaya çok sayıda ateş açarak, onların üzerine ikinci ve daha büyük bir korku saldılar. Hepsi de çeşitli silahlarla donatılmış olan haydutlardan birkaçı trene atlarken, birkaçı da farklı yönlerden trenin etrafını sararak güvenlik tedbirleri aldılar.⁴²

Silahlı eşkıyalar vagonları gezerken yolcular üzerine ateş açmak istedilerse de makinist bunlara engel olmaya çalıştı.⁴³ Bununla birlikte eşkıyalar sözlerini dinlemediklerini düşündükleri birisini yaraladılar. Olay şöyle gelişti: Eşkıyalar yolculardan Pappo (Yako Papo)'ya vagonun kapısını açmasını emretmişti. Edirne tüccarlarından olan bu Musevi yolcu, vagon kapısının kaza sırasında zarar görmüş olmasından dolayı bu isteği hızlıca yerine getirememişti. Bunu emre itaatsizlik olarak algılayan eşkıyalardan birinin ateş açmasıyla Pappo kolundan yaralandı.⁴⁴

Treni istenildiği gibi durdurmayı ve kontrol altına almayı başaran çete lideri Anastas daha sonra kondüktörü⁴⁵ buldu⁴⁶ ve yolcu vagonlarının kapılarının açılmasını emretti. Aşağı indirdiği yolcuların üzerinde bulunan para ve kıymetli eşyaların tamamını aldı. Yapılan bu soygun sonrasında yataklı vagonda seyahat eden yolculardan beşini ayırdı ve onlara tutsak edildiklerini açıklayarak kendisini takip etmesini emretti. Bu işlem, tren durdurulduktan yarım saat kadar sonra tamamlanmıştı. Hepsi de yabancı

⁴⁰ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁴¹ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308; *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁴² *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁴³ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁴⁴ Pappo'nun yaralı kolu getirildiği Edirne'de doktorlar tarafından kesilerek alındı. Operasyon başarı ile geçmesine rağmen yaralının kangren olduğu anlaşıldı. Bunun üzerine İstanbul'dan Edirne'ye çağrılan Doktor Sarrel kangreni durdurabilmek için birkaç gün elinden geleni yapmış, ancak biraz da umutsuz bir şekilde geri dönmüştü. Bununla birlikte Pappo'yu tedavi eden doktorlar bir süre sonra yaralının iyileşmekte olduğunu Sarrel'e bildirmişlerdi⁴⁴. Ancak 15 Haziran 1891 tarihinde yani Sinekli hadisesinden 15 gün sonra, *Sabah* gazetesinin üzüntülerini paylaşarak verdiği kötü haber, Pappo'nun öldüğü yönündeydi. *Sabah*, sy. 649, 8 ZA 1308.

⁴⁵ Kondüktör, yolcu trenlerinde biletleri denetleyen, yolcuların yerleşmelerine yardımcı olan, vagon işlerine bakan görevliye verilen isimdir. Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türki*, 864.

⁴⁶ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

ülkelerin vatandaşı olan tutsaklar şunlardı: Mösyö Oscar Kotieh⁴⁷, Mösyö Oscar Graeger, Mösyö Albert Maquet, Mösyö Moritz Israel ve Mösyö Francis Kort.⁴⁸ Ayrılanların altıncısı ise trenin kondüktörü idi. Ancak daha sonra Türkçe'ye aşina olmadığı için kondüktörü bıraktılar ve yerine tercüman olarak değerlendirmek maksadıyla makinist Freudiger'i (Fraydır'ı) seçtiler.⁴⁹

Tutsaklardan Francis Kort, İstanbul'daki İngiliz Elçiliğinde başahçı olarak görev yapmakta olan bir Avusturya vatandaşıydı. Birkaç yıl çalışarak biriktirebildiği üç bin frankla birlikte evine dönmekteydi. Eşkiyalar, çok zengin olmayan Francis Kort'un parasının yanı sıra memleketine götürdüğü arkeolojik anlamda değerli bazı küçük eşyalarını da elinden alarak, onu serbest bıraktılar. Özgür kalan Francis Kort ertesini gün İstanbul'a ulaştığı için şanlıydı.⁵⁰

Moritz Israel, Berlin'in en zengin keten tüccarlarından idi. Albert Maquet ise banker ve aynı zamanda büyük topraklara sahip bir zengindi. Oscar Kotieh'in ne işle uğraştığına ya da servetine ilişkin bilgilere ise ulaşılammıştır.⁵¹ Berlin'de şarap tüccarı olan Oscar Graeger de zengin birisiydi.⁵² Sinekli hadisesi yaşandığında İstanbul basınının eşi olarak tanıttığı bir bayanla Berlin'deki evine dönmekteydi. Genç ve güzel olan bu bayan, eşkıya reisinin Graeger'i de tutsak olarak götürüleceğini açıklamasıyla ricalarda bulunmuş, herhangi bir netice alamayınca da çok öfkelenmişti.⁵³ Onu teskin etmek de eşkıyalara düşmüştü. Öyle ki çete reisi Anastaş, Graeger'in canına kastedilmeyeceğine ve ona herhangi bir zarar verilmeyeceğine dair güvence veren sözler söyleyerek, kadını teselli etmeye çalışmıştı.⁵⁴ Ancak bu kadının Graeger'in metresi olduğu gerçeği bir müddet sonra ortaya çıkmakta gecikmedi. Çünkü adamın asıl eşi Berlin'den hiç ayrılmamıştı ve yukarıdaki haberi Alman basınında okuduğunda çok öfkelenmiş, hatta kocasından ayrılmak için boşanma davası açmıştı.⁵⁵ Bu bağlamda Sinekli hadisesi aynı zamanda bazı gerçeklerin ortaya çıkarılmasına vesile olmuş ve bu nedenle de bir ailenin sonunu getirmişti.

⁴⁷ Osmanlı arşiv belgelerinde bu kişilerin isimleri sırasıyla şöyle geçmektedir: Kiyak, Jozejkoç, Maniyet, Dizrail, Kapuk. BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309; Y.A.HUS., 248/10, 3 ZA 1308.

⁴⁸ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁴⁹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁵⁰ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁵¹ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁵² *Sabah*, sy. 646, 5 ZA 1308.

⁵³ *Sabah*, sy. 646, 5 ZA 1308; *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁵⁴ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁵⁵ *Sabah*, sy. 646, 5 ZA 1308.

Sabotajı gerçekleştirdikleri andan itibaren yaklaşık iki buçuk saat kadar olay mahallinde kalan eşkıyalar, tutsak aldıkları kişilerden fidye olarak 8 bin 700 Osmanlı lirası değerinde olan 200 bin frank⁵⁶ istediler, ancak büyük miktardaki bu meblağ yanlarında bulunmadığından eşkıyalarla gitmeye mecbur kaldılar. Eşkıyalar, 1 Haziran'ın ilk saatlerinde, 02.00 sularında tutsaklarıyla birlikte olay mahallini terk ederek⁵⁷ Vize'ye doğru gittiler.⁵⁸

Eşkıyanın zengin yabancı uyruklu kişileri kaçırmaması, onların trene kimlerin bineceği hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğuna işarettir. Bu da eşkıyaların trenin hareketinden önce istihbarat çalışması yaptığını göstermektedir. Bu durum aynı zamanda Anastas çetesinin İstanbul'da trenin hareket ettiği Sirkeci veya güzergâhtaki başka tren istasyonlarında işbirlikçi ve yataklık edenlerin olduğuna bir delildir.

Sinekli hadisesinden sonra Osmanlı Devleti Rumeli demiryolunda bu türden eşkıyalık faaliyetlerine meydan vermemek için önemli bir tedbir aldı. 5 Haziran 1891 tarihinden itibaren uygulamaya konulan bu tedbir, Sirkeci'den Edirne'ye kadar olan kısımda trenlerde bir yüzbaşı kumandasında 14 jandarmanın görev yaparak demiryolunun güvenliğini sağlamasıydı.⁵⁹

Dağda Geçen Sekiz Gün ve Fidyenin Eşkıyalara Teslimi

Çete mensupları ve esirler bir saat kadar yürüdükten sonra dinlenmek için bir yere oturdular. Sinekli'de durdurulan trenin imdadına koşan bir makinenin sesini işitmeleri üzerine hemen kalktılar, gizli ve karanlık ormanlardan geçerek sabah 05.00'e kadar yürüdüler. Bu vakitte yani kaçışlarının üçüncü saatinde, orman içindeyken çete lideri Anastas herkese durmasını emretti.⁶⁰ Weiser'in verdiği bilgilere göre bu kaçış sırasında eşkıyalar tutsaklardan Moritz İsrail ve Oscar Kotieh'i, diğerleri gibi hızlı yürüyemedikleri için katletmek istediler, ancak makinist Freudiger'in araya girmesiyle problem çözüldü. Freudiger, İsrail'in talep edilen fidye tutarını tedarik edebileceğini söyleyerek serbest bırakmasını rica etmiş ve bu istek kabul edilmişti.⁶¹ Kaynaklarda fidye alındıktan sonra özgür bırakılan tutsaklardan sadece iki Alman'ın isminin

⁵⁶ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁵⁷ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁵⁸ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308.

⁵⁹ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3867, 28 L 1308.

⁶⁰ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁶¹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

geçmesi⁶² Oscar Kotieh'in de İsrail'le birlikte serbest bırakıldığına işaret etmektedir. Burada Anastaş, tutsaklara kendilerinin serbest bırakılması için 200 bin frank fidye talep edildiğini bildiren ve bu paranın Kırklareli'de kendilerine teslim edilmesini talep eden bir yazı kaleme aldırdı. Çete lideri, İstanbul'daki Alman Elçiliğine gönderdiği bu yazıya, herhangi bir güvenlik kuvveti gönderilirse tutsakların öldürüleceğine dair bir tehdit cümlesi de eklettirmeyi ihmal etmemişti. Mektubu Alman Elçiliğine teslim etme görevi serbest bırakılan İsrail'e verilmişti.⁶³

Hadisenin yaşanmasından fidyenin teslimine kadar geçen 8 günlük kaçış macerasında eşkıyalar genel itibariyle tutsaklarını memnun edebilmek için ellerinden geleni yapmışlar ve onlara karşı saygılı davranmışlardı. Dağlarda ve ormanda geçirdikleri süre içinde tutsaklarına iki defa et yedirebilmişlerdi. Diğer zamanlarda ise eşkıyalar tarafından közde pişirilmiş ekmekle karınlarını doyurmuşlardı. Bu süreçte çete reisi Anastaş her sabah ve akşam dua etmiş ve genellikle öğleden sonra yüksek sesle İncil'den bazı bölümler okumuştur.⁶⁴

Moritz Israel Pazartesi günü İstanbul'a ulaştığında, derhal Alman Elçisi Mösyö de Radowitz aradı. İsrail'in İstanbul'a varışı hakkında Osmanlı hükümetini de bilgilendiren Alman Elçiliği, Pazartesi akşamına kadar fidye miktarı olan 200 bin frankın Edirne şubesine yatırılması için Bank-ı Osmanî Müdüriyetinden talepte bulundu. Bu arada Elçi Radowitz, elçilik tercümanı Mösyö Eckhardt'ı tutsak Almanların teslim alınmasıyla görevlendirdi. İstanbul'dan ayrılarak Edirne'ye giden Eckhardt ve İsrail⁶⁵ fidye parasını Bank-ı Osmanî şubesinden çektiler. Moritz İsrail Edirne'de kalırken⁶⁶, Eckhardt buradan itibaren kendisine eşlik eden Avusturya'nın Edirne konsoloshanesi tercümanı Rum milletinden Brandvic ile birlikte Salı günü Kırklareli'ne doğru yola çıktı.⁶⁷ Kırklareli'ne ulaştıktan sonra Alman Elçiliğine bir telgraf çeken Eckhardt, çete reisi Anastaş'ın fidyeyi teslim almak için görevlendirdiği kişiyi beklediğini bildirmekteydi.⁶⁸ Eckhardt birkaç gün daha Kırklareli'de çetenin temsilcisini bekledi. Beklenen haber Cuma akşamı geldi. Anastaş, iki taraf arasında iletişimi sağlayan Oriental Railway Şirketine gönderdiği telgrafta, kendisinin

⁶² BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309; BOA, Y.A.HUS., 248/10, 3 ZA 1308.

⁶³ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891; *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308.

⁶⁴ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891.

⁶⁵ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁶⁶ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁶⁷ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁶⁸ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

görevlendirdiği makinist Mösyö Freudiger'in fidyeyi Kırklareli'den alıp tutsakların serbest bırakılacağı yere götüreceğini yazmaktaydı. Fidyenin tesliminin bir sonraki gün, 6 Haziran Cumartesi, gerçekleştirilmesi planlanmıştı.⁶⁹

Yeniden haydutlar ve ellerindeki esirlere dönecek olursak, 1 Haziran'da İsrail ve Oscar Kotieh'in serbest bırakılmasından sonra tekrardan başlayan grubun yürüyüşü aynı gün öğlene kadar sürdü. Saat 19.00'da yeniden başladıkları yürüyüşe gece 23.00'e kadar devam eden çete ile tutsakları 2 Haziran gecesi saat 02.00 gibi Örenli'ye giden bir yola ulaştılar. Kırklareli yakınlarında olan bu yerde çete reisi Anastaş, fidyenin teslim alınması amacıyla makinist Freudiger'i Alman Elçiliğinin ve Osmanlı hükümetinin memur ettiği kişilerle buluşması için görevlendirdi.⁷⁰ Aynı zamanda Anastaş, Babaeski Tren İstasyonu'ndan İstavridi Efendi'ye hitaben Rumca bir mektup kaleme alarak, ondan Freudiger'i Kırklareli'den fidyeleri getirecek kişiye yönlendirmesini rica etti. Anastaş mektubunda herkesin yolları bilmediğinden, bir yanlışlık olması durumunda paraların ve gelecek adamların kaybolabileceğinden bahisle ondan gelmekte olan makinist Freudigerle ilgilenmesini, özellikle de yol konusunda ona yardımda bulunmasını istemekteydi. Bu arada Anastaş'ın mektubunda fidyeyi Freudiger'e teslim edecek kişiden "sadık adam" olarak bahsetmesi dikkat çekmektedir. Bu ifade Anastaş'ın Kırklareli'de işbirlikçilerinin ve olayın gerçekleşeceğini bilen kişilerin olduğunu göstermektedir. Anastaş, parayı getirecek kişilerin kolay tanınabilmesi ve bir karışıklığa sebep olmaması için onların özelliklerinden de bahsetmişti: Kırklareli'den gelecek bu kişilerin sayısı üç ya da dört olacak, başlarında beyaz mendilleri bulunacak ve beyaz atları olacaktır.⁷¹ Buluşma noktasının Kırklareli'nin doğusunda olduğu dikkate alındığında İstavridi Efendi'nin Kırklareli'nin güneyinde bulunan Babaeski'den yapacağı bir yardım söz konusu değildir. İstavridi Efendi, eğer yardım etmişse parayı Eckhardt'tan teslim alan Freudiger ve ona refakat edenlerle Kırklareli'nin çıkışında buluşmuş ve Sergen köyüne kadar onlara kılavuzluk etmiş olmalıdır.

The Levant Herald gazetesi ve Weiser, Anastaş'ın Babaeski Tren İstasyonu'ndan İstavridi Efendi'ye yazdığı mektupta belirttiği "sadık adam"dan hiç söz etmemiştir. Arşiv kayıtlarından anlaşıldığı üzere bu "sadık kişi" muhtemelen Osmanlı

⁶⁹ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁷⁰ Weiser ise Anastaş'ın, fidyeyi getirmek için görevlendirdiği makinist Freudiger'e yola çıkmadan önce 70 mark verdiğini belirtmektedir. Muhtemelen bu para yukarıda bahsi geçen revolver ve bazı eşyaların satın alınması için gönderilen parayla aynıydı. BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁷¹ BOA, İ.DH., 1229/96268, 29 L 1308.

yetkililerinin de büyük şüphe duyduğu Avusturya'nın Kırklareli Konsolos Vekili Macaraki idi. Öyle ki arşiv belgeleri “200 bin frank değerindeki fidyenin Macaraki'nin evine ulaştırıldığını ve bizzat Macaraki'nin bu parayı Freudiger'e teslim ettiğini” yazmaktadır. Hatta aynı belgelere göre Anastas, çete mensuplarına bazı silah ve eşyalar alması için Macaraki'ye bir miktar para göndermişti.⁷² Anastas'ın İstavridi Efendi'ye yazdığı mektubun da ortaya çıkardığı üzere Macaraki ve Anastas çetesi arasındaki iletişimi ise Babaeski istasyonu memurları sağlamıştı.⁷³

Anastas bahsi geçen mektubunda İstavridi Efendi vasıtasıyla tutsakları kurtarmak isteyen herkese yönelik bir tehdit mesajı göndererek, çetesinin kaçışını sorunsuz bir şekilde gerçekleştirmek istemişti. Öyle ki Anastas, fidyeyi getiren adamların Babaeski'den sonra Karadeniz'e doğru Midye yoluna gireceğinden bahisle Kırklareli-Midye arasında Pazar ve Pazartesi günleri (fidyenin teslim alınacağı ve eşkıyaların güvenlik kuvvetlerinden kaçışının gerçekleşeceği günler) karşılıklarına asker çıkarsa tutsaklarla birlikte kendilerini kimseciklerin bulamayacağı yerlere gideceğini belirtmiş ve esirleri kurtarmak istiyorlarsa askerlerin bulunduğu yerden kımlatılmamasını istemişti. Daha sonra Anastas, Osmanlı yetkililerden birisine hitaben ve biraz da ukalaca “Her şeyden haber aldığımızı biliniz. Ormanlıklarda bulunduğumuz halde bize telgraf gelir, evvela askeri kapadınız. Saniyen paraları yollayınız” demişti.⁷⁴

2 Haziran'da gruptan ayrılan makinist Freudiger önce Vize'ye gitti, oradan da kaymakamın verdiği arabayla Kırklareli'ne ulaştı. Fidyeyi teslim almakla görevlendirilen makinist Kırklareli'ne geldiğinde Alman Elçiliği memuruyla yapacağı görüşmeyi Macaraki'nin evinde gerçekleştirmek istediğini belirtmişti. Türkçe dışında bir dilde yapıldığını tahmin edilebilen bu görüşme Osmanlı hükümetini temsil eden Selanik Polis Komiseri Musa Bey tarafından bizzat müşahade edilmişti. Bu sırada Alman Elçiliği memuru Eckhardt çete reisi Anastas'ın “takibatın yapılmamasının temini aksi takdirde tutsakların öldürüleceği yönündeki tehdidi” sebebiyle onların sağ salim kurtarılmasına kadar bu çeteye yönelik takibatın ertelenmesinin temin edilmesini talep etti. Bu hususta yetkili olan Musa Bey'in “takibatın yapılmayacağına dair teminat vermesiyle” Alman Elçilik memuru Osmanlı hükümetinin seçeceği kişiler tarafından fidyenin eşkıyalara gönderilmesini uygun gördüğünü belirtti. Ancak Macaraki'nin oğlu

⁷² BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁷³ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁷⁴ BOA, İ.DH., 1229/96268, 29 L 1308.

ile Avusturya'nın Edirne konsolosluk tercümanı olan Brandvic “bu gece Macaraki yoktur, buranın ahvâlini iyi bilir. Onun dahi efkâr ve reyi alınmak üzere ertesi güne bırakılıp tekrar müzakere olunsun” diyerek araya girmeleriyle paranın teslimi bir sonraki güne bırakıldı.⁷⁵ Bu arada Osmanlı hükümetinin görevlendirdiği Edirne Adliye Müdürü Enver Bey⁷⁶ Eckhardt ve Brandvic'in Kırklareli'ne varışlarını müteakip buraya gönderilmiş ve onlara katılmıştı. Eşküyaların temsilcisi makinist Freudiger, bahsi geçen üç kişilik sivil ekip ile ertesi gün yeniden buluşarak, 200 bin frank değerindeki 8 bin kûsur Osmanlı lirasını teslim aldı.⁷⁷

Bu arada çete reisi Anastaş'ın adamlarının her birine revolver silahı, mermisi ve bazı eşyaların alınması için sipariş vermişti. Anastaş'ın revolver silahına sahip olmak istemesinin amacı, kaçışları sırasında kendilerini yavaşlatabilecek olan martini henry silahlarından kurtularak hem daha hızlı hareket etmek hem de bir saldırı gerçekleşirse kendilerini daha iyi savunabilmektir. Anastaş'ın bahsi geçen malzemeler için Freudiger'e para verdiği bilinmekle birlikte kaynaklar bunların kimin tarafından temin edildiği yönünde farklılık göstermektedir. *The Levant Herald* gazetesine göre Freudiger fidyeyi teslim aldıktan sonra fişenkleriyle birlikte 6 revolver ve 3 okka tütün satın almıştır.⁷⁸ Arşiv kayıtlarında ise çete reisinin bazı silah ve eşyaların alınması için Freudiger ile Macaraki'ye 15 lira gönderdiğinden bahsedilmektedir. Hatta Selanik Polis Komiseri Musa Bey bu para transferini bizzat müşahade ettiğini belirtmektedir.⁷⁹

Eckhardt 6 Haziran Cumartesi günü fidye parasını Freudiger'e teslim ettikten sonra Kırklareli'de kaldı, tutsakları teslim almak için buluşma noktasına gitmedi. Bazı gazetelerde Eckhardt'ın makinistle birlikte gittiği söylenmekle birlikte bu bilginin doğru olmadığı açıktır. Öyle ki makinist tutsakların serbest bırakıldığı saatte onların akşam vaktinde Kırklareli'ne ulaşacaklarına dair bir telgraf çekmişti ki aksi durumda bunu gerçekleştiremezdi.⁸⁰

Olayla ilgili yaptıkları birçok haberin yanı sıra İstanbul basını olayı yakından takip etmekte, Alman tutsakların ne zaman serbest bırakılacağını heyecanla beklemekteydi. Örneğin *Tercüman-ı Hakikât* gazetesi 6 Haziran Cumartesi günkü nüshasında tutsaklar ile onların serbest kalması için fidyeyi götüren Moritz İsrail

⁷⁵ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁷⁶ BOA, Y.A.HUS., 248/10, 3 ZA 1308.

⁷⁷ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁷⁸ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891.

⁷⁹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁸⁰ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891.

hakkında henüz hiçbir malumat alınmadığından bahsederken⁸¹, olayı çok yakından takip eden *The Levant Herald* gazetesi 7 Haziran akşamı itibariyle tutsakların kurtuluşu hakkında henüz bir şey duyulmadığını, bununla beraber fidyenin teslimi için makinist Freudiger ve birkaç kişinin Kırklareli'den ayrıldığını bildirmekteydi.⁸²

Freudiger'in yanında giden siviller Macaraki'nin en güvendiği kişiler arasından seçilmişti. Kırklareli'de parayı Eckhardt'dan teslim alan Freudiger, bahsi geçen silahsız adamların refakatinde gülbeyaz bir beygire binerek, başında beyaz bir mendil bulunduğu halde sabah saat 06.00'da Kırklareli'nin 18 km doğusunda bulunan Üsküp'e vardı. Kurudere'den geçerek İnceköy'e (Yenice) ulaştıktan sonra Yenice'nin güneybatısındaki Sergen'e geldiler. Sergen'in doğusunda, İstavridi Efendi'ye yazılan mektupta tarif edilen ve eşkıya mezarlığı ismiyle anılan bir yerde çete reisi Anastasla buluştular. Fidyeye parası olan 200 bin frankı alan ve torbalardan birkaç tanesini bizzat sayan çete reisi Anastas, tutsağı olan Almanları serbest bıraktı. Eşkıyalar, özgür bıraktıkları tutsakların her biriyle kardeşçe öpüştiler ve onlara beşer lira yol parası hediye ettiler. Hatta Anastas fidyeyi getirenlere de cömertçe davranmış, bunlardan birisine beş, diğerlerinin her birine birer adet Osmanlı lirası vermişti.⁸³

Fidyeye olarak teslim alınan 200 bin frank değerindeki 8 bin Osmanlı lirası eşkıyalar tarafından paylaşıldı. Güvenlik güçlerince bir müddet sonra ele geçirilen Sinekli hadisesinin faillerinden birisinin ifadesine göre çete reisi Anastas, beş eşkıyanın her birine 800'er lira, en sadık adamı ve yardımcısı olan Dimo Banya'ya 1.030 lira verirken, geri kalan 2.970 lirayı kendisi almıştı.⁸⁴

8 Haziran Pazartesi öğle vakitlerinde özgürlüklerine kavuşan Almanlar önce Sergen köyüne geldiler, sonra da jandarmalar refakatinde Üsküp'e gittiler. İki jandarma, kendilerini çok yorgun hisseden Almanlar için Kırklareli'ne giderek araba getirdiler.⁸⁵ Kırklareli'de beklemekte olan Eckardt, 8 Haziran Pazartesi öğlen saat 14.00'te, Oriental Railway Şirketi aracılığıyla Edirne'de beklemekte olan Moritz İsrail'e gönderdiği telgrafında tutsakların serbest bırakıldığını, onların akşam Kırklareli'de olmalarını beklediğini bildirmekteydi. İstanbul basını, Moritz İsrail'in verdiği bilgiler

⁸¹ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3867, 28 L 1308.

⁸² *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891.

⁸³ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁸⁴ BOA, HR.İD., 2109/14, 21.6.1892.

⁸⁵ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309; Y.A.HUS., 248/10, 3 ZA 1308.

doğrultusunda tutsakların özgürlüklerine kavuşmasını, güzel bir haber olarak, paylaşmıştı.⁸⁶

Tutsaklardan Graeger ise Kırklareli'ne ulaştıktan sonra aynı demiryolu şirketine bir telgraf çekerek “Kırkkilise’ye (Kırklareli) vardığımız için mutluyuz ve gece Edirne’ye ulaşacağız” demektedir.⁸⁷ Gece vakti ancak Kırklareli’ne ulaşabilen tutsaklar⁸⁸ 9 Haziran Salı günü sabah saat 05.00’te Edirne idiler. Özgürlüğüne kavuşan Oscar Graeger ve Albert Maquet aynı gün Edirne’de kendilerini bekleyen eski tutsaklardan Moritz Israel, Oscar Kotich ile Oscar Graeger’in sevgilisi ve Mösyö Sulyetandır’la birlikte hep birlikte buradan trene binerek sağ salim Almanya’nın Berlin şehrine ulaştılar.⁸⁹ Bu arada Edirne’den hareket eden Avrupa treni eşkıya mağdurlarını almak için yarım saat kadar hareketini tehir etmişti.⁹⁰ Kırklareli’de tutsakları karşılayan Alman Elçiliği tercümanı Eckhardt, Edirne Adliye Müdürü Enver Bey ve makinist Freudiger ise İstanbul’a gönderildiler.⁹¹

Prusya İmparatoru II. Wilhelm, Alman tutsakların sağ salim özgürlüklerine kavuşması, bu bağlamda alınan tedbirler ve gösterilen gayretlerden çok memnun kalmış, bu memnuniyetini yazdığı bir teşekkür mektubu ile II. Abdülhamid’e iletmışti. Almanya’nın İstanbul elçisi tarafından padişaha sunulan bu mektupda Sadrazam ile Hariciye Nazırının gösterdikleri gayret de takdir edilmiş ve mektubun onlara da tebliği rica edilmişti. Bunun üzerine II. Abdülhamid’in isteğiyle bir sonraki gün Başkatip Süreyya Paşa, Sadrazam ve Hariciye Nazırı Almanya Elçiliğine giderek bir teşekkür ziyareti gerçekleştirdiler ve Padişahın II. Wilhelm’e selamını ilettiler.⁹²

Çetenin Ele Geçirilmesi için Alman Tedbirler

Anlaşılmaktadır ki çete reisi Anastaş, fidyeyi teslim alıp esirleri serbest bırakacağı yeri kaçış planına göre belirlemişti. Öyle ki Vize kazasının kuzeyindeki Sergen köyünün doğusunda bulunan bu nokta, hem batısındaki denize hem de kuzeyinde bulunan Doğu Rumeli ve Bulgaristan sınırına çok uzak değildi. Dolayısıyla

⁸⁶ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3869, 3 ZA 1308; *Sabah*, sy. 642, 1 ZA 1308; *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891.

⁸⁷ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891.

⁸⁸ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3869, 3 ZA 1308.

⁸⁹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309; Y.A.HUS., 248/10, 3 ZA 1308; *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891; *Sabah*, sy. 644, 3 ZA 1308.

⁹⁰ *Sabah*, sy. 644, 3 ZA 1308.

⁹¹ BOA, Y.A.HUS., 248/10, 3 ZA 1308; *Sabah*, sy. 644, 3 ZA 1308.

⁹² BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

çetenin hızlı bir şekilde denize ya da Bulgaristan'a ulaşması çok fazla zaman almayacaktı.

Makinist Freudiger ile birlikte fidye parasını götürerek tutsakları teslim alan kişilerin ifadesine göre Anastaş ve çete mensubu altı kişi deniz yoluyla İstanbul tarafına sıvışacaklardı. Padişah yaverlerinden Mehmed Şakir ile Selanik Polis Komiseri Musa Beyler ise bu kişilere şüpheyile bakmaktaydılar. Onlar, eşkıyaların bu güzergâhı kullanmalarını ihtimal dâhilinde görmekle birlikte daha önce bahsedildiği üzere Macaraki'nin güvendiği kişilerden seçildiği için onların beyanlarına güvenilemeyeceğine hatta bu kişilerin de eşkıyalarla birlikte hareket etmiş olabileceğine dikkat çekmekteydiler.⁹³

Osmanlı güvenlik kuvvetleri, sağ salim kurtarılmasını istedikleri tutsakların serbest bırakılmasına kadar eşkıya çetesinin karşısına çıkmamış, ancak bazı önemli tedbirler almayı da ihmal etmemişti. Daha çetenin Almanları kaçırdıkları ilk günlerde çeteyi takip için birçok mevkiden asker ve jandarmalar çıkarılmıştı.⁹⁴ Asıl askerî hareketlilik ise eşkıyanın tutsakları özgür bıraktığı 8 Haziran tarihinde başladı.

Eşkıyanın takibi ve yakalanması için görevlendirilenlerden birisi Padişahın seribriktarı Hasan Efendi idi. Onun komutasında 3 subay, 31 jandarma, muhacir kıyafetinde 10 polis, Karamehmed isminde İstıranca Ormanları'nın her bir tarafının çok iyi bilen bir muhacir, Cemal Bey ve redif memuru Hakkı, eşkıyaların tutsaklarını serbest bıraktığı 8 Haziran Pazartesi akşam ezanından yarım saat sonra kalkan trenle Babaeski'ye gönderildiler. Aynı zamanda Edirne vilayeti ile bu civarda bulunan bütün sancak ve kazalara telgraflar çekilerek, bahsi geçen ekibe yardım ve kılavuzluk edilmesi talimatı verildi. Bu arada aynı gün Anastaş'ın Sinekli hadisesine katılmayan haydutlarından İstimat eşkıya takibiyle görevli ekip tarafından yakalanarak Hasan Efendi'ye teslim edildi.⁹⁵ Kırklareli ve Uzunköprü'den de birer bölük asker sevk olundu ve üçüncü nişancı taburu kolağası Zekeriya Efendi'nin kumandasında bir müfreze asker Kırklareli havalisine gönderildi.⁹⁶

Eşkıya takibiyle görevlendirilen Osmanlı yetkilileri Anastaş'ın Burgaz (Bergos)'a gidebileceğini düşünmekteydiler. Tutsakların serbest bırakıldığı gün Osmanlı yönetiminin girişimde bulunmasıyla Bulgaristan hükümeti Burgaz

⁹³ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

⁹⁴ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3864, 25 L 1308.

⁹⁵ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309; *Sabah*, sy. 643, 2 ZA 1308.

⁹⁶ *Sabah*, sy. 645, 4 ZA 1308; BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

Mutasarrıflığına eşkıyanın takibi için bir emir vermişti.⁹⁷ Bu sırada Burgaz'daki Bulgar güvenlik güçleri sınırdaki sürülerini besleyen ve kış sırasında eşkıya reisi Anastaş'ı çadırında misafir eden birini yakaladılar. Bulgar hükümeti bu eşkıya yatağından bilgi almaya çalışmış; haydutların yakalanmasına yardım etmesi halinde serbest bırakılacağına dair söz vermişti. Ayrıca Bulgar hükümeti, Osmanlı sınırında yaşayanlara, yakalanan her bir haydut için 5.000 frank verileceğini duyurarak, eşkıyayla mücadelede katkı sağlamıştı.⁹⁸ Sinekli hadisesi sonrasında kendisine düşen görevi yapmaya çalışan Bulgar hükümeti olayı duyar duymaz, "haydutların yakalanmasına ve tutuklanmasına yardım etmeye hazır olduklarını" Osmanlı yönetimine bildirmiş ve aynı zamanda Anastaş çetesinin Rumeli sınırını geçmeleri ihtimaline karşı gerekli önlemlerin alınacağını belirtmişti.⁹⁹ Bu bağlamda Bulgar memurlar sınır üzerinde gerekli gerekli tedbirleri almış; Bulgaristan ve Doğu Rumeli'ye girişlerde bütün yolcular ile pasaportları dikkatle gözden geçirilmişti.¹⁰⁰

Olaya büyük ilgi gösteren İstanbul gazeteleri, Anastaş çetesinin şiddetle takip edildiğini devamlı suretle haberlerinde paylaşarak, çok yakın bir zamanda çete mensuplarının yakalanmasını beklediklerini ifade etmekteydiler.¹⁰¹ Bu arada La Türki gibi bazı gazetelerde Anastaş'ın etrafının kuşatıldığı ve teslim olmak zorunda kaldığı yönünde asılsız haberler de yer almaktaydı. Bu tür haberleri şayiadan öte bir şey olarak görmeyen *Sabah* gazetesi ise 19 Haziran 1891 tarihli nüshasında henüz bu türden bir haberin yetkilerce doğrulanmadığı bilgisini vermekteydi.¹⁰² *Tercüman-ı Hakikât* gazetesi de bu türden birçok haber çıktığını ancak bu sözlerin doğruluk payı olmayan rivayetlerden öte bir şey olmadığını belirtmekteydi.¹⁰³

Osmanlı ve Bulgar güvenlik güçleri tarafından alınan bütün önlemlere rağmen İstanbul basınının beklentileri boşa çıkmış, Anastaş ve çetesi Bulgaristan'a kaçmayı başarmıştı.¹⁰⁴ Seribrikar Hasan Efendi'nin komutası altında görev yapan Cemal Bey'in 24 Haziran 1891 tarihli yazısından anlaşıldığı üzere Anastaş ve çetesi, saklanması ihtimal dâhilinde olan yerlere sevk olunan askerler tarafından karış karış aranmasına rağmen bulunamamıştı. Bununla birlikte Cemal Bey köylerde ve çoban ağlarında

⁹⁷ BOA, HR.ŞFR.4, 340/28, 9.06.1891.

⁹⁸ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891; *Sabah*, sy. 644, 3 ZA 1308.

⁹⁹ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 23, 15.6.1891; *Sabah*, sy. 644, 3 ZA 1308.

¹⁰⁰ *Sabah*, sy. 652, 11 ZA 1308.

¹⁰¹ *Sabah*, sy. 643-645, 2-4 ZA 1308; *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3870, 4 ZA 1308.

¹⁰² *Sabah*, sy. 653, 12 ZA 1308.

¹⁰³ *Tercüman-ı Hakikât*, sy. 3870, 4 ZA 1308.

¹⁰⁴ BOA, HR.TH., 158/51, 29.6.1895.

Anastaş'a yataklık yaptığı haber alınan kişileri tutuklayarak Kırkkilise Mutasarrıflığına teslim etmişti. Cemal Bey, kendisine gelen ihbarları da değerlendirmişti. Örneğin bir ihbara göre Anastaş 16 Haziran'da Vize'ye bağlı Hisarteppe arkasında bir ağılda kuzu pişirtip İstanbul tarafına geçmişti. Yenice köylü Anderiko tarafından yapılan başka bir ihbarda ise Anastaş ve çetesinin Doğu Rumeli'deki Yunan eşkıyalardan Hırsız Kostı Kahya'nın oğullarından Tanaş ve Angel'in korumasında bulunduğu belirtilmişti. Bu tür asılsız ihbarların çete lideri Anastaş tarafından yaptırıldığı ve bu sayede güvenlik güçlerini yanıltmaya ya da onları bir süre oyalamaya çalışmış olabileceği de gözlerden kaçmamalıdır.

Yapılan derinlemesine inceleme neticesinde Cemal Bey, Anastaş'ın Doğu Rumeli'de Ahyolu Rosokastor denilen yere kaçtığını belirlemiştir. Bununla birlikte eşkıyanın kaçtığı güzergahta onları gizlemeye müsait çok sayıdaki köyün bazılarında iki jandarma bulundurulduğunu ancak bazılarında asayişli sağlayacak hiçbir kuvvet olmadığını belirtmiştir. Ardından bu köylerin de mutlaka güvenlik altına alınmasıyla bölgedeki eşkıyaların vücudunun ortadan kalkabileceğini vurgulamıştır. Bu arada Cemal Bey'e göre Kırklareli ve Çatalca mutasarrıflarının kabiliyetli kişilerden seçilmesinin Edirne vilayetinde problemlere neden olan eşkıyalarla mücadeleye büyük katkı sağlayacağını ifade etmiştir.¹⁰⁵

Siyasi Eleştiriler ve Osmanlı Yönetimi

II. Abdülhamid ve Osmanlı hükümetinin Sinekli hadisesi ilgili gelişmeleri çok yakından takip ettiği, konuyu derinlemesine araştırdığı ve varsa olayın arkasında kimlerin olduğunu öğrenmeye çalıştığı görülmektedir. Öyle ki padişah, buluşma noktası olan Sergen köyüne fidye parasının nasıl ve kimler tarafından götürüldüğünün gizli bir şekilde araştırılması için Edirne Adliye Müdürü Enver Bey'i buraya göndermişti.¹⁰⁶

İstanbul ve Avrupa basınında Sinekli hadisesiyle ilgili olarak çıkan haberler de Osmanlı yönetimi tarafından titizlikle incelenmekteydi. Hatta basında çıkan haberlerden yola çıkarak bazı adımlar atılmaktaydı. Örneğin 9 Haziran 1891 tarihli nüshasında *The Levant Herald* gazetesinin Sinekli hadisesine ilişkin verdiği detaylı bilgilerin sonrasında "bu olayın basit bir hırsızlık ve soygunculuktan ibaret olmayıp, çete lideri Anastaş'ın kendisinden daha eğitilmiş ve yüksek mertebedeki insanların tesiri altında kalarak icra

¹⁰⁵ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

¹⁰⁶ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

ettiğini” yazması¹⁰⁷ Osmanlı idarecilerinin dikkatinden kaçmamış; gazetenin sahibi ve editörü Edgar Whitaker (Vitaker), bu konuya ilişkin gerekli tafsilat alınmak üzere dönemin padişahı Sultan II. Abdülhamid’in fermanıyla aynı gün saraya davet edilmişti. Mabeyn-i Hümayun Başkıtabetinde Başkatip Süreyya Paşa kendisine gazetede yazılan bu bilgiler hakkında sorular yönelttiğinde, daha doğrusu olay hakkında onu sorguya çektiğinde Edgar Whitaker:

“Siyaseten kırk muhtelif fırkaya ayrılmış olan çoğu memlekette idarenin başında bulunan bir fırkayı iktidardan düşürmek üzere o fırka aleyhinde bulunan fırka tarafından bu misüllü (gibi) ve daha sâir başka türlü durumların icrâ edilmekte olduğu vukû’ât-ı mükerrereden olmasına ve Osmanlı Devleti’nde demiryolu hattı inşa edileli haylî zaman olup böyle treni yoldan çıkarmak sûretiyle mugayyerât icâbından para talep edilmesinin emsâli daha önce görülmediği gibi eşkiyânın asıl maksadları bazı bankerlerden para almak olsa idi şimdide kadar işitildiği üzere bunlara tehdîdnâmeler gönderilerek maksadlarına kemâl-i seyr ve kolaylıkla ulaşabilecekleri umûr-ı tabiiyeden bulunmasına nazaran bunlardan böyle şimendifer hattını kesmiş olmaları, meselesinin eşkiyâlık nokta-i nazarından ziyâdesiyle siyaset noktasından muhâkeme ve terfik edilmesi gerektiğini zannederim” cevabını vermişti.

Çete reisi Anastas’ı bu işe teşvik eden ve onu cesaretlendirenlerin kim olduğu bahsinde ise Whitaker, “bunu kesin olarak kestiremeyeceğini” belirttikten sonra bu olayın “Osmanlı Devleti’nin idâresini Avrupa’ya kötü göstermek ya da Meclis-i Vükelâyı oluşturan bakanları Padişahın nazarında lekelemek isteyenlerin gerçekleşmesini sağlamış olabileceğini” ifade etmişti.¹⁰⁸

Olayın gizli bir şekilde araştırılması için görevlendirilen Enver Bey, Kırklareli’de tahkikat neticesinde olayda, *The Levant Herald* gazetesinde bahsedildiği gibi “Anastas’ın yabancılardan aldığı bir ilham ya da onların tesiri neticesinde bu olayı gerçekleştirmediğini” ifade etmiştir. Bununla birlikte çete reisi Anastas’ın daha önce yaptığı soygunlar neticesinde Kırklareli ve Çatalca havalisinde Rumlardan çok sayıda yatak ve işbirlikçi elde ettiğini ortaya koymuştur. Bu gizli araştırma neticesinde Enver Bey’in ortaya çıkardığı bir işbirlikçi daha vardır ki, diğerlerinden çok daha önemli olan bu şahıs, Avusturya’nın Kırklareli Konsolos Vekili Macaraki’dır. Enver Bey, Rusya’nın bu havaliyi tahliye ettiği ve Doğu Rumeli vilayetinin kurulduğu sırada Kırklareli’nin Doğu Rumeli sınırları içinde kalması için Filibe’ye giderek özel girişimde bulunduğunu belirttiği bu şahsın eskiden beri alçakça işlerle uğraştığını söylemiş ve onu “şeytanını gâyet mâhirâne icrâ eder takımdan biri” olarak nitelemiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁷ *The Levant Herald*, Vol XI, sy. 22, 8.6.1891; BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

¹⁰⁸ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

¹⁰⁹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

Olayla ilgili görevlendiren padişah yaverlerinden Mehmed Şakir ve Selanik Polis Komiseri Musa Beyler de Macaraki ile Babaeski tren istasyonu memurlarının bu olayda parmağı olduğuna dair ellerinde birçok istihbarat, işaret ve şüpheler bulunduğu bahsetmekteydi. Onların 9 Haziran 1891 tarihinde Kırklareli'den Yıldız Sarayına gönderdikleri yazıya göre bu şüphelerin başında Almanlardan gelen fidye parasının doğrudan doğruya Macaraki'nin evine götürülmesi, fidyenin eşkıyaya ulaştırılması işinde bizzat Macaraki'nin güvendiği kişilerin görev alması ve bu kişinin çete reisi Anastas ile iletişimini Babaeski istasyonu memurlarının sağlaması gelmekteydi. Şakir ve Musa Beyler, Deveci Ali çetesine Macaraki'nin 300 ve istasyon memurlarının ise 600 lira fidye parası kaptırdıklarını, o zaman bu parayı sağlamak için mahalli hükümete yaptıkları müracaatı kabul ettiremediklerini ve hükümete bir nazire olmak ve zararlarını karşılamak için böyle bir tertibatın içerisine girmiş olabileceğini de düşünmekteydiler. Ayrıca Musa Bey fidyenin Freudiger'e teslim edildiği gün Macaraki'nin "derviş hâl ve ifadelerinden millî bir gayret ve ihanet içerisinde olduğunu ve eşkıyayı himaye ettiğinin anlaşıldığını" ifade etmekteydi.¹¹⁰

Çete reisinin fidyeyi teslim almakla görevlendirdiği makinist Freudiger Kırklareli'ne geldiğinde Alman Elçiliği memuruyla yapacağı görüşmeyi Avusturya Konsolos Vekili Macaraki'nin evinde gerçekleştirmek istediğini belirtmişti. Diğer taraftan Musa Bey Freudiger'in Macaraki'ye bir miktar para verdiğini müşahade ettiğinden bahsetmektedir ki bu para daha önce bahsedildiği üzere Anastas'ın çete mensuplarına bazı silah ve eşyalar alması için gönderdiği para olsa gerektir. Bunların yanı sıra fidye parasını teslim alan Freudiger'in yanında tutsakları geri getirmek için giden sivillerin de Macaraki'nin en güvendiği kişiler arasından seçilmesi, Avusturya'nın Kırklareli konsolos vekilinin Anastas'ın en büyük işbirlikçisi olduğunu göstermekteydi. Kısacası Osmanlı yetkilileri Anastas'ın İstavridi Efendi'ye yazdığı mektupta yanına geleceğini belirttiği "sadık adam"ın Macaraki olduğu konusunda hemfikirlerdiler.¹¹¹ Bütün bunlarla birlikte Osmanlı yönetiminin Macaraki hakkında Avusturya Elçiliğiyle iletişime geçip geçmediğine ya da ne tür bir muamele yürütüldüğüne dair herhangi bir arşiv vesikasına rastlanılmamıştır. Gazetelerde ise Macaraki'nin ismi hiç bir vesileyle anılmamıştır.

¹¹⁰ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

¹¹¹ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

Osmanlı yönetimini kötü göstermek isteyen bazı kişilerin varlığı ve mevcut eleştirileri ise *The Levant Herald* gazetesi editörü Edgar Whitaker’i haklı çıkarmaktaydı. Örneğin Tutsakları teslim almakla görevli olarak Kırklareli’ne kadar giden Alman tercüman Eckhardt dönüşünde Alman elçiliğine bir rapor sunmuştu. Alman elçiliği tarafından Berlin’e gönderilen bu raporda Eckhardt “Edirne’nin ziyâde teessüf olunacak bir hâlde bulunduğunu, çünkü vilâyetin her tarafının eşkıyâlarla dolduğunu, memurların ehil olmayan (kabiliyetsiz) kişilerden seçildiğini ve zaptiyelerin pejmürde kıyafette ve perişân bir hâlde bulunduğunu” belirtmekteydi. Diğer bir ifadeyle tercüman, Edirne vilayetinde Osmanlı idaresinin güvenlik ve asayışı sağlayamadığını iddia etmekteydi. Eckhardt bununla da kalmamış ve tesadüfen rastladığı, Eskişehir’den İstanbul’a kadar yayan giden fakir birinden aldığı bilgileri de raporuna eklemişti. “Bu yolcunun Eskişehir’den İzmit’e kadar altı farklı eşkıya grubuna rast geldiği” ifadesini referans alan Alman tercüman, kendisine verilen bu bilgiyi dosdoğru kabul ederek “memleketin uzak köşeleri şöyle dursun, İstanbul civarlarının eşkıya kaynak olduğunu ancak bunun ıslahının devlet adamlarının aklına bile gelmediğini” belirtmişti ki¹¹², bu da onun Osmanlı Devleti’ni karalamak çabasında olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

Eckhardt, benzer düşüncelerini sadece rapor olarak sunmakla kalmamış, bulunduğu ortamlarda da dillendirmişti. Örneğin Osmanlı yetkililerinden Musa Bey, tercüman Eckhardt’ın beraber oldukları bir sırada “*haydutların çoğalmasının gerek iç ve gerekse dış pek çok kötü tesiri olduğunu*” belirtmesinden sonra kendisinin “son derece gaflet içerisinde olduğunu” belirttiği bu kişiyi ihtar etmişti.¹¹³

Osmanlı yönetimi, İstanbul’un yanı sıra Avrupa’da Sinekli hadisesiyle alakalı yazıları takip etmiş ve bunlara dair gazete küpürlerini temin ederek incelemeye almıştı. Edirne Demiryolu memurlarından Weiser’in *İnspeksiyon Filibe* isimli Bulgar gazetesine göndermiş olduğu yazı Türkçe’ye çevrilmiş ve Osmanlı yönetimine ilişkin hiçbir siyasi bir eleştirinin bulunmadığı anlaşılmıştı.¹¹⁴ Paris’te yayınlanan *Le Petit Journal* isimli gazete ise “Şarkta Eşkıyalık: Sinekli’de Katarın Eşkıya Tarafından Derdesti” başlığıyla verdiği yazıda Osmanlı hükümetini eleştiren zararlı bir resim neşretmişti. Beyoğlu Mutasarrıflığının bu gazetenin 15 Haziran Pazartesi günü treniyle İstanbul’a ulaşacağı yönünde haber alması üzerine Zaptiye Nezareti, gazetenin içeri girdiğinde el konulması yönünde tedbir alarak dağıtımını önlemeye çalışmıştı. Ancak Beyoğlu Mutasarrıf

¹¹² BOA, Y.EE., 10/51, 28 ZA 1308.

¹¹³ BOA, Y.EE., 10/51, 28 ZA 1308.

¹¹⁴ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

Muavini İsmail Bey'in Mabeyni Hümayun Başkıtabetine hitaben kaleme aldığı yazıdan ve gönderdiği örnek bir nüshadan Zaptiye Nezaretinin bu konuda tam bir başarı sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Öyle ki gazetenin bahsi geçen nüshası 20 Haziran Cumartesi günü birinin elinde görülmüş ve aynı gün Padişahın fermanıyla nüshalarının tamamının toplattırılması için İstanbul'un her tarafına tebligat gönderilmişti. Bu arada yapılan araştırmalar neticesinde bahsi geçen gazetenin Bonmarşe Mağazası'nda¹¹⁵ satışının yapıldığı o gece anlaşılmıştır. Gece ve Pazar günleri kapalı olan Bonmarşe'nin sahibi bir Fransız olduğu için Fransa konsolosuyla temasa geçilerek, bahsi geçen gazetenin nüshalarına Pazartesi günü el konulmuştur.¹¹⁶

İstanbul'da görev yapan bazı Avrupalı elçilerin Sinekli hadisesini fırsat bilerek siyasi atağa geçmeleri de Edgar Whitaker'i doğrulamaktaydı. Dağa kaçırılan Almanların kurtarılması ve hayatlarının muhafazası için başta Almanya elçisi olmak üzere Avusturya, İngiltere, Fransa ve Rusya elçileri ve bu elçiliklerden 70 kadar kişinin olayla ilgilendiği kayıtlara geçmiştir. Alman elçisi tarafından icra olunan teşebbüse katıldıklarını açıklayan Avusturya Elçisi Baron Kaliçe¹¹⁷ Hariciye Nezaretine hitaben kaleme aldığı bir yazıda "Hırsızların dağa kaldırdıkları adamlar arasında Avusturya tebaasından Francis Kort nâmında birisi bulunduğundan bahisle bu günden itibaren bazı elçilerle ve hususıyla Almanya elçisiyle beraber hırsız elinde bulunanların canını kurtarmak için çalışacağız" demekteydi.¹¹⁸ Hatta Avusturya elçisi, İngiltere Elçiliğinde başahcı olarak çalışan Francis Kort'un "düçar olduğu zarar ve ziyanın tazmin edilmesini" Osmanlı Devleti'nden talep etmişti. Ancak Macar asıllı Avusturya vatandaşı olan Francis Kort, nakit ve eşyaları eşkıya tarafından alınarak bir müddet sonra salıverilmişti. İngiltere Elçiliğinin ise bu çalışanın zararının tazmini yönünde bir talebi olmamıştır.¹¹⁹

¹¹⁵ Bonmarşe, 1850'de İstanbul'a yerleşen Fransız Bartoli kardeşler tarafından Beyoğlu İstiklal Caddesinde yaptırılan ve 1926'ya kadar faaliyetlerini sürdüren, Batı'dan ithal her çeşit giyim, ev eşyası, oyuncak gibi malların satıldığı bir mağazadır. Bu mağazanın ürünleri arasında yer alan ses çıkaran pilli bebek "Bonmarşe Bebeği" ismiyle çok meşhur olmuş, hatta geleneksel kesimin alafranga görüp eleştirdiklerine taktığı bir lakap olmuştur. Berna Üstün-Osman Tural, "Tüketim Alışkanlıklarındaki Değişimler ve Bu Değişimlerin Alışveriş Mekânlarına Etkisinin Eskişehir Örneğinde İrdelenmesi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, sy. 2, 2008: 268; <https://tr.wiktionary.org/wiki/bonmarşe> (05.11.2018).

¹¹⁶ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

¹¹⁷ BOA, İ.DH., 1229/96256, 24 L 1308.

¹¹⁸ BOA, Y.PRK.MYD., 10/51, 2 ZA 1309.

¹¹⁹ BOA, İ.DH., 1229/96256, 24 L 1308.

Sonuç

Anastaş liderliğindeki yedi kişilik çete 31 Mayıs 1891’de İstanbul’dan Berlin’e giden treni birkaç demiryolu rayını sökmek suretiyle Sinekli’nin 7 km ilerisinde durdurmuş ve dört Prusya vatandaşını fidye amacıyla dağa kaldırmıştır. Treni durdurmak suretiyle soygun yapma hadisesinin benzerleri daha önce bazı Avrupa ülkelerinde de görülmekle birlikte demiryollarının ulaşımına açıldığı 1850’li yıllardan itibaren Osmanlı coğrafyasında ilk defa yaşanmıştır.

Sinekli hadisesinden önce adam kaçırmakla ün kazanmış meşhur eşkıyalar arasında olan Anastaş’ın Yunanistan tebaasından olması dikkat çekmektedir. Önemli bir eşkıyalık hadisesi vesilesiyle de olsa 1830 yılında bağımsız olan Yunanistan’daki Rumların elli yıl sonra bile Osmanlı coğrafyasındaki Rumlarla sosyal bağlarını koparmadıkları görülmektedir.

Sabotajı gerçekleştirenlerin bağlı olduğu devlet, fidye için kaçırılan yolcuların milliyeti, olayın gerçekleştiği mekân ve eşkıyaların kaçtığı ülke dikkate alındığında Sinekli hadisesini uluslararası düzeyde bir eşkıyalık faaliyeti olarak değerlendirmek mümkündür. Öyle ki olayı gerçekleştiren çete reisi Anastaş Yunanistan tebaasından iken kaçırılanlar Prusya tebaasındandır. Hadise Osmanlı topraklarında gerçekleşirken eşkıyalar bu sırada hukuken özerk fiilen bağımsız konumda bulunan Bulgaristan’a kaçmayı başarmışlardır.

Olayın yeri ve saati, tutsak alınan kişilerin zenginliği ve fidyenin teslim alınarak tutsakların serbest bırakıldığı noktanın kaçış noktasına yakınlığı, çete liderinin yazdığı mektuptaki bilgiler Sinekli hadisesinin önceden planlandığını ve ciddi bir istihbarat çalışması sonrasında gerçekleştirildiğini göstermektedir. Trenden tutsak olarak alınan kişilerin çok zengin olmaları, eşkıyaların demiryollarında çalışan kişilerden işbirlikçilerinin olduğuna, diğer bir ifadeyle durdurdukları trene kimlerin bineceği hakkında daha önceden bilgi sahibi olduklarına işarettir. Osmanlı yetkilileri tarafından yapılan inceleme Anastaş çetesinin sadece tren istasyonlarında değil, Kırklareli’de de işbirlikçilerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kesin bir delil olmamakla birlikte Kırklareli’deki en büyük işbirlikçi, bu şehrin Avusturya Konsolos Vekili Macaraki’dir.

Bir kişinin yaralanarak hayatını kaybetmesine sebep olan bu olay, aynı zamanda tutsak Almanlardan birisinin metresinin olduğu gerçeğini ortaya çıkarması ve bunun neticesinde eşinin boşanma davası açması yönüyle de dikkat çekmiştir. Sekiz günlük esaretleri sırasında tutsaklar alışkın olmadıkları uzun yürüyüşlere ve zor şartlarda

yaşamaya mecbur kalmışlarsa da eşkıyalar tarafından saygı görmüşlerdir. 8 Haziran 1891 tarihinde 200 bin frank fidye parasının teslim edilmesiyle özgürlüklerine kavuşan Almanlar ertesi gün sabah vakitlerinde Edirne’de bindikleri trenle Berlin’e gitmişlerdir. Onların sağ salim kurtulmasından memnun olan Alman İmparatoru II. Wilhelm, Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid ve bazı devlet adamlarına teşekkür etmeyi ihmal etmemiştir.

Tutsakların sağ salim kurtarılması için onların serbest bırakılmasına kadar eşkıya çetesinin karşısına çıkmayan Osmanlı güvenlik kuvvetleri bazı önemli tedbirler almayı da ihmal etmemiş, daha olayın yaşandığı ilk günlerde çeteyi takip için çok sayıda asker ve jandarma görevlendirmiştir. Almanların serbest bırakıldığı 8 Haziran tarihinden itibaren ise eşkıyaların yakalanması için hem Osmanlı güvenlik güçlerinin ciddi gayret sarf etmesi hem de Bulgar hükümetinin aldığı tedbirlere rağmen çete mensupları ele geçirilememiştir. Bulgaristan’a kaçmayı başaran Anastaş çetesinin iyi bir şekilde gizlenerek kaçmayı başarmasının en önemli sebebi ise Kırklareli’nin kırsal kesiminde çok sayıda yatak ve işbirlikçisinin olmasıdır.

Sinekli hadisesi hem İstanbul’da hem de Avrupa’da gündem olmuştur. Olaya büyük ilgi duyan gazeteler olay ve gelişmeler hakkında gün be gün haber vermişlerdir. Dönemin padişahı II. Abdülhamid ve Osmanlı hükümeti de Sinekli hadisesi ilgili gelişmeleri çok yakından takip etmiş, konuyu derinlemesine araştırarak, olayın arkasında birilerinin olup olmadığını öğrenmeye çalışmıştır. Bununla birlikte bazı gruplar Osmanlı Devleti’ni karalamak için olayı bir fırsat olarak değerlendirmişlerdir. Osmanlı yönetimi, siyasi eleştirileri önlemek amacıyla İstanbul basınına titizlikle incelediği gibi ve Paris’ten İstanbul’a sokulmak istenen bir gazetenin nüshalarına da el koymuştur. Olay sonrasında İstanbul’daki yabancı elçilerin Alman elçisi öncülüğünde birlikte hareket ettikleri görülmüştür.

Kaynaklar

I. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Vesikaları (BOA)

Bab-1 Asafî Amedi Kalemî (A. AMD.) 34/22, 15 S 1268.

Bab-1 Asafî Divan-1 Hümayun Kalemî (A.DVN.) 134/52, 27 M 1275.

Sadaret Mektubi Mühimme Kalemî Evrakı (A.MKT. MHM.) 54/8, 27 CA 1269;
614/7; 17 CA 1313; 621/13, 14 R 1316.

Babıali Evrak Odası Evrakı (BEO.) 45/3307, 11 M 1310; 184/13767, 29 L 1310;
462/34605, 22 S 1312; 509/38133, 4 CA 1312; BEO., 539/40366, 24 C 1312;
831/62286, 16 RA 1314.

Cevdet Askerîye (C.AS) 541/22641, 29 S 1222.

Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemî (DH. MKT.) 239/9, 16 ZA 1311; 1429/86, 14
L 1304.

Hariciye Nezareti Hukuk Kısmı Evrakı (HR.H.) 689/6, 25.12.1886.

Hariciye Nezareti İdare Evrakı (HR.İD.) 2109/14, 21.6.1892.

Hariciye Nezareti Bulgaristan (HR.ŞFR.4), 340/28, 9.06.1891.

Hariciye Nezareti (HR.TH.), 68/65, 16.12.1886; 158/51, 29.6.1895.

Hariciye Nezareti Tercüme Odası Evrakı (HR.TO.) 177/130, 31.8.1891.

İrade Dâhiliye (İ.DH.) 884/70468, 4 B 1300; 1229/96268, 29 L 1308.

Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS.) 248/10, 3 ZA 1308.

Yıldız Perakende Evrakı Evrakı Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkan-ı Harbiye
Dairesi (Y.PRK.MYD.) 10/51, 2 ZA 1309.

Yıldız Perakende Evrakı Tahrirat-ı Ecnebiye ve Mabeyn Mütercimliği
(Y.PRK.TKM.) 22/18, 22 M 1309.

II. Süreli Yayınlar

Sabah, sy. 642-653, 1-12 ZA 1308.

The Levant Herald, Vol XI, sy. 22-23, 8-15 Haziran 1891.

Tercüman-ı Hakikât, sy. 3864-3870, 25 L-4 ZA 1308.

III. Kitap ve Makaleler

ASAN, H., "Devlet, Aşiret ve Eşkıya Bağlamında Osmanlı Muhacir İskân
Siyaseti (1860-1914)", *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, sy. 3 (2016): 34-61.

AYGÜN, N., "Gümülcine Ayânı Tokadçıklı Süleyman 1761(?) -1804", *Belleten*,
LXXIV, sy. 271 (2010): 706-767.

BARDAKOĞLU, A., “Eşkîya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 11: 463-466, İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

ÇOLAK, S., “1840 ve 1844 Sayımında Amasya Gelingiras’a İskân Edilen Aşiretler (Şeyh Bezenli ve Cihanbegli)”, *III. Uluslararası Geçmişten Günümüze Merzifon ve Amasya Yöresi Sempozyumu* (2015): 111-130.

DEMİRCİ, S. ve ARSLAN, H., *Osmanlı Türkiyesi’nde Eşkîya, Devlet ve Siyaset*, İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2012.

EKİNCİ, E.B., *Osmanlı Mahkemeleri*, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2017.

HOBBSAWN, E. J., *Eşkîyalar*, çev. Osman Akınhay, İstanbul: Agora Yayınları, 2011.

HÜLAGU, M., “Kayseri ve Çevresinde Kuzugündenli Aşireti ve Eşkîyalık Olayları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 15 (2003): 37-44.

KARATAŞ, M., “18. ve 19. Yüzyıllarda Diyarbakır ve Çevresinde Bazı Eşkîyalık Hareketlerine Karşı Osmanlı Devleti’nin Aldığı Tedbirler”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, sy. 63 (2017): 1282-1296.

KÖÇ, A., “Ankara’da Eşkîya Tarafından Gerçekleştirilen Vakıf Gayrimenkullerinin Tahribatı Hakkında Bazı Görüşler”, *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 3, sy. 4 (2017): 61-79.

KÖSE, O., “19. Yüzyıl Başlarında Kocaili Sancağında Eşkîyalık”, *Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, Ed. Haluk Selvi-M.B. Çelik, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kocaeli (2015): 585-597.

ÖZKAYA, Y., *Osmanlı İmparatorluğu’nda Âyânlık*, Ankara: TTK Yayınları, 1994.

SATILMIŞ, S., “İstanbul’un Yakın Çevresinde Bir Eşkîyalık Faaliyeti: Meşhur Şaki Mehmet Pehlivan ve Çetesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, sy. 54 (2017): 350-364.

SÖYLEMEZ, F., “XVIII. Yüzyıl Başlarından XIX. Yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkîyalık Hareketleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 22 (2007): 69-85.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Haz. Raşit Gündoğdu vd., İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2014.

ŞİMŞEK, E., “Merkezi Otorite Karşısında Bir Dağlı Eşkîyası: Deli Kadri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 44 (2018): 269-287.

TIZLAK, F., “XIII. Yüzyılın İkinci Yarısı ile XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yukarı Fırat Havzasında Eşkıyalık Hareketleri”, *Bellekten*, LVII, sy. 220 (1993): 751-780.

ULUÇAY, M. Ç., *Atçalı Kel Mehmet*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2013.

ÜRKÜNDAĞ, A., “Uşaklı Bir Eşkîya: Acemoğlu Ahmet”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, sy. 2 (2015): 49-65.

ÜSTÜN, B.-TUTAL, O., “Tüketim Alışkanlıklarındaki Değişimler ve Bu Değişimlerin Alışveriş Mekânlarına Etkisinin Eskişehir Örneğinde İrdelenmesi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, sy. 2 (2008): 259-282.

IV. İnternet Kaynakları

<https://tr.wiktionary.org/wiki/bonmarşe> (05.11.2018).